

श्री सुधर्मस्वामीनो रास ॥

सं. साध्वी दीमिप्रज्ञाश्री

भूमिका : गौतमस्वामीना गुणकीर्तननी कृतिओ प्रसिद्ध छे, पण भगवान् श्रीमहावीरस्वामीना पांचमा पट्टधर शिष्य सुधर्मस्वामीना गुणो वर्णवती कृति धार्ये ज जोबा मझे छेः खास करीने गुजरतीमां ६ ढाल अने ७२ कडीमां पथरायेली प्रस्तुत रसरचना , आ संजोगोमां वह महत्त्वपूर्ण गणाय. आ रास, तेना अंतभागमां वर्णवाया मुजब, विधिपक्ष(अंचल)गच्छना श्रीपुण्यरत्नसूरिए पेटलाद्र (पेटलाद)मां, सं. १६४० मां रखेल छे. आनी एक मात्र प्रति भावनगरस्थ श्रीआत्मानन्दसभासत्क पं. भक्तिविजयग्रंथसंग्रहमांथी उपलब्ध थतां, तेनुं संपादन करीने ते अहीं आपवामां आवेल छे. संपादननो आ प्रथम ज प्रयास होवाथी क्षतिओ रही होय तो विद्वानो दरसुजर करसे तथा सुधाराशे तेवी आशा छे.

बीरजिननई करु प्रणाम । सरसति भति आपु अभिराम ।

गाडं गणहर सोहम्पस्वामि । जाइ पाप जस लीधइ नामि ॥१॥

गणधर सधला गुणना नीला । एक एकथी छइ अति भ[ला] ।

पण आगम जे वरतई सार । ते सोहम्पस्वामी उपगार ॥२॥

हवडा वरतई जे अणगार । ते सवि सोहम्पनु परवार ।

असी वात मिं आगमि लही । रचुं रस रस आणी सही ॥३॥

जंबुदीव थाली आकार । लाख जोयण तेहनुं वस्तार ।

दक्षण भरति मगधदेस । वारु कोलाग सनिवेस ॥ ४॥

धम्मिल विप्र तणु तिहां वास । भद्रिला नारी जाणउ तास ।

नंदन सोहम्प गुणनुं निलु । चऊद वद्याई वी(दी)पड भलुं ॥ ५ ॥

प(पू?)छइ पाठ पंडित सइ पाव । शास्त्रवादि नहीं खलखांव ।

सकल शास्त्र संकेतह कहिइ । संधि एक ते मन महांवई ॥ ६ ॥

मध्यपापानारी^१ छइ एक । सोमिल विप्र वसइ सविवेक ।

तेहनइ ज्यागि भलीउ लोक । बाभणना तिहां तेड्या थोक ॥ ७ ॥

१. पापानगरी ।

जिगनिदीक्षा एकादश वर्या उपाध्याय ते वद्या भर्या ।
 च्यार वेद चतुर ते भणइ । स्मृति पठतिपाठिंगणइ ॥ ८ ॥
 एणइ अवसरि श्रीजिनमहावीर । केवलज्ञान पामइ गंभीर ।
 तीर्थभूमिका वंदन करी । चालइ जिहां छइ पावापुरी ॥ ९ ॥
 कनककमलि पग मुकइ देव । चउसठि इंद्र वाटि करइ सेव ।
 अजुआलु करवा जिनवीर । बार जोयण आवइ तव धीर ॥ १० ॥
 अनंतज्ञान तणा भंडार । जिनवर ज्ञाणइ लाभ अपार ।
 लाभ जाणी तीर्थकर रह । देव दानव मानव[गह]गहि ॥ ११ ॥

वस्तु

वीर जिनवर वीर जिनवर करुं परिणाम
 सोहम्पस्वामी गुणकरु धम्पिल तात भद्विला मात
 कोलाग संनिवेसि हवु वीरपाटि गणधर विक्षात ॥
 पावाई सोमिल द्विज जिगनि तेडावइ जाम
 वीर वर केवल लही लाभि आवइ ताम ॥ १२ ॥

ढाल २

गौतमस्वामिना रासनुं ढाल । जम सहिकारि कोय ० ।
 समोसरण तिहां देवे करीइ । सिर उपरि छत्रत्रय धरीइ ।
 सुरनर कोडी तिहीं मलइ ।
 देव दुंदुभिनुं नाद मनोहर । सवे विप्र सुणइ तव सुंदर ।
 जाणइ देवा आम वलइ ॥ १३ ॥
 देव जिगनि मूँकीनइ जाइ । विप्र सवेनइ कोप ज थाइ ।
 नाविइ देवा तेह कर्सि ।
 सुणीओं आव्या केवलज्ञानी वीर जिनेशर मोटा ध्यानी ।
 देवा जाइ तेणमर्सि ॥ १४ ॥
 इंद्रभूई महां इम चिंतइ । सवज्ञाण को मझ जयवंतइ ।
 इंद्रजालि देव मोहीइ ए ।
 जाणपणुं हु हंवडा वलुं । जर्दनइ पूठा (पूछा) जोईए ए ॥ १५ ॥

१. एक पंक्ति खूटती जणाय छे ।

इंद्रभूति आव्यउ[गह] गहितु । जिनवर महिमाने अणसहितु ।
 नाम लाधइ चितवन कीउए ।
 नाम गोत्र मझ सहय बखाणइ । मन .. संधे जु माहरु जाणइ ।
 तु हु एण वसि कीउए ॥ १६ ॥
 वेदपर्दि जिन संधे टालइ । लि दिक्षा सइं पाचसिडं पालइ ।
 अमरख बीजु मनि करइ ।
 आविड तब यलिड संदेह । अनुकमि ब्रीजु चुथ जेह ।
 संधे रहित संयमधरए ॥ १७ ॥
 च्यारसुए पाते संयम वरीया । सोहम्म माहण कोपि भरीया ।
 आवइ वेणि समोसरणि ।
 कोडि गमे ते देवा देखइ । रिद्धि [सिद्धि] पेखइ ण लेखइ ।
 कुसुमवृष्टि देखइ धरणि ॥ १८ ॥
 वीर सुधर्म कहीय बोलावइ । अगनिवेसायण गोत्र मह्लावइ ।
 किम मुनिधरो (?)
 अथवा माहंरु नाम विक्षात । महु को जाणइ मह अवदात ।
 मन चितन कहि मुनिपवरे ॥ १९ ॥
 तुं जाणइं आणइ भवि जेह । परभवि तेहबु हुसिइ तेह ।
 इहां नर ते नर हसिइ ।
 नारे हसिइ ते न्नरे था जासि । पशुय पुशयपणइ पणि जासि ।
 नहि तु जारि जारि कसिइ ॥ २० ॥
 वेद पदनुं अर्थ विचारि । ताहरुं संधे तुंह निवारइ ।
 एकइ जनिर्मि वय फरइ ।
 नर मरीनइं देवइ थावइ । देव चवीनइं नरभवि आवइ ।
 कर्म विचित्री इम करि ॥ २१ ॥
 नहीं तु दशा दान कां दीजइ । तपि करी तनुं कां सोसीजइ ।
 संधेरहित सोहम्म हवा ।
 मन वात ते मुनिपति भासी । सात धात ते धर्मिवासी ।

जिनवाणी अमृत लवा ॥ २२ ॥

पंचस्यासिडं संयम लेवइ । जिनपति ततक्षण त्रिपदी देवइ ।

चउदपूरव गणधर कहिइ ।

घडीमार्हि [पूरव] ते कोधां । मुनिवरनइ पण भणवा दीधां ।

वद्यावंत विचार लहिइ ॥ २३ ॥

वस्तु

समोसरणि समोसरणि मलइ बहु देव ।

अपरख आणी आवीइ इंद्रभूति जिनवर बोलावइ ।

अनुकरमि गणधर सवे जिन समीर्वि संयम पावइ ।

त्रिपदी तीर्थकर कहइ विरचइ पूरव सार ।

जिन पासइ वासि वसइ वरतिड जयजयकार ॥ २४ ॥

ढाल - ३

(दशानभद्रना रासनुं पहिलुं ढाल ।

बीर जिनेशर पइ नमीए० ए ढाल ॥)

बीर जिनेशर पय नमइए । गणधर गणधर वर अग्यार के ।

महियर्लि हीडइ परवर्या ए । बूझवइ बूझवइ वरण अढार के ।

बीर जिनेशर पथ नमइए ॥ २५ ॥

त्रूटक

पय नमइ मुनिवर चऊद सहस सहस छत्रीम पुञ्चता (?) ।

सुर असुर नरवइ चरण सेवइ वखाणइ बहुसुं वृता ।

बहुतिरि वरसनुं आयु पाली करम टली सिद्धि थया ।

कात्तिक वदिनी अमावस्या पावाइ शवपुरि गया ॥ २६ ॥

सोहम्म गणहर पांचमाइ वीरनइ वीरनइ पाटि वखाणि के ।

जाणि जगगुरु गुणनिलु ए ज्ञान ए ज्ञान ए तणी ए खाणि के ।

सोहम्म गणधर पांचमा ए ॥२७॥

पांचमु गुणधर सुंदर सुखकर गुणमंदिर सुरतरु

ग्रामानुग्रामि व्याहर करता फरता देसदेसांतरु ।

गुजग्रहए नयर पुरसरि आवइ सोहम्म मलपता
 पांचसइ अणगार साधि दया वाणी जलपतां ॥ २८ ॥
 प्रणव सहित नमो यती ए अवधि अवधि नाणीय अनेक के
 रिज्मई विफू(पु)लमई भली ए । पूरव पूर्वधर सववेक के ।
 प्रणव सहित नमो यती ए ॥ २९ ॥

त्रृ. प्रणव सहित विक्रयलबधी केवलनाणी तिहां बहू
 घणा आभिणिबोहिणाणी सुयणाणी छइ सहू ।
 बीजबुद्धी कुट्टबुद्धी पथाणुसारिणोवरा
 मणबलीया वयबलीया कायबलीया सुयधग ॥ ३० ॥
 मणपञ्जवणाणी अछइ ए संभिणणसोईया केवि के ।
 व्यद्याहर मुनीशरूप चारण चारण दोय मलेवि के ।
 मणपञ्जवणाणी अछइ ए ॥ ३१ ॥

त्रृ० अछइ णाणी आमोसहीया विष्पोसहीया सव्वोसहीया सुरवण ।
 नाणबलीया दश[न]बलीया चरित्तबलीया दुखहण ।
 खीरासवीया महूयासवीया सप्पीया सवीया वरण ॥ ३२ ॥
 अखीणमाहणसीया मुनि ए तपीया य तपीया य तिनुं परवार के ।
 बार भेदे तप करइ ए ध्यानीय ध्यानीय छइ मनोहार के ।
 अखीणमाहणसीया मुनि ए ॥ ३३ ॥

त्रृ० मुनिवण चुथ छठ अटुम दसम दुवाल सम^२ धरा ।
 मासखमण एक दु ति चु पंच छ परमुखकण
 आंबिल नीवी एकासणीया अंत पंत - आहरी यती ।
 दोष रहिता समर्तिहता (?) पाप पंक नहीं रती ॥ ३४ ॥
 एहवा मुनिवर वांदीइ ए समरीइ समरीइ गतिनईं दीस के ।
 सोहम्मस्वामि तणा यती ए संपति संपति हुइ जगीस कि ।
 एहवा मुनिवर वांदीइ ए ॥ ३५ ॥

त्र० वांदीइ मुनिवर तर्पि सूरा लबद्धि पूरा जे अछइ

१. एक पंक्ति खूटे थे । २. तप विशेषनां नामो ।

नित नित नमता जाप जपतां दुख दुर्गति नहीं पछड़ ।
परवार पोढ़इ नहींय थोड़इ सुधर्मस्वामी परवर्या
रजग्रह वर नगर परसरि आवीनइ समोसर्या ॥ ३६ ॥

वस्तु

वरस बहुतिरि वरस बहुतिरि बार आयु ।
पालीनइ शवपुरि गया सोहम्पस्वामि जिन पाटि थापिड ।
महीयलि महिमां वस्तरिड त्रणि त्रिभुवनि जस व्यापिड ।
बहु परवारि परवर्या आवइ रजगृहिं जिहा ।
जन सघला बंदन करइ जय जय वरतइ तिहाँ ॥ ३७ ॥

ढाल - ४

(एकवीसानु ढाल ।

आविड आविड रे आविड जल०) ।

ए जाण्या ए जाण्या रे सोहम्पस्वामी समोसर्या ।
लोक आवइ रे परवारि बहु परवर्या ।
अनब्रती रे बहूला आवी अणुसर्या ।
जंबूकुयर रे बंदनि पहूता गुणि भर्या ॥ ३८ ॥

त्रु. गुणभर्या सोहम्पस्वामि वंदइ सुणइ देसन गुरुतणी
मधुरवाणी अमीयसमाणी हित आणी कहि घणी
संसार सारइ सार पातु धर्मजिनु कोइ
क्रोध माया मान मूळकी लोभ थोभ न दीजीइ ॥ ३९ ॥

जाणु जाणु संभव दोहिलु ।
तेणइ कीजइ रे जिनधर्म ते अति सोहिलु ।
जिम छुटइ रे कर्म कठोर ते जीवडु ।
सघलांमां रे महाब्रत धर्म ते छ (छे) वडु ॥ ४० ॥

त्रु० वडु महाब्रत धर्म जाणी जंबू वाणा(णी) ते ग्रहि
आदेस सामी अद्ये पामी चरित्र लेशिडं इम कहि ।

शीलब्रत ज स्वामी दीजइ संबल लीजइ एतलुं
 शील लेइ जम्बु जाइ सुख थाइ अति भलु ॥ ४१ ॥
 आवइ आवइ रे आवइ थ..... कुण गणइ ।
 मात तातनइ रे मझ दीक्षा दिड इम भणइ ।
 जंबू बोलइ रे जाणीनइ जंतु को हणइ ॥ ४२ ॥

त्र०जाणी इम वाणी लेइ रहि
 आठ कन्या तम्हे परणु मात तात ते इम कहि ।
 अहे परणी चारित्र उं तु सही
 हा ज पाडी कहि माडी हरख पहुचाडउ वही ॥ ४३ ॥
 परणइ परणइ रे कन्या आठ एकइ दिनि ।
 मनि जाणइ रे दिन ऊंगि जाडं वनि ।
 खणीइ रे कन्या आठइ बूझवी ।
 जंबूनइ रे कोडि नवार्णु रिद्धि हवी ॥ ४४ ॥

त्र० हवी रिद्धि नीमसधि प्रभावु चोर भली आवीउ
 निद्रा देतु धन लेतु जंबूइ बोलावीउ ।
 पंचसइ चोर थंभ्या थोर कहि प्रभवु सुणि धणी
 बिय बद्या मुझ लई एक आपि न तुझ तणी ? ॥४५ ॥
 कहि जंबूरे मुझ कुवद्या ते कसी ।
 जिनधर्मनी रे वात मोरइ हईइ वसी ।
 प्रभवु रे पांचसइ चोरशुं तव वलिउ ।
 चोरी हत्या रे पाप थकी ते तां टलिउ ॥ ४६ ॥

त्र० टलइ पापथी आप आपि माय बाप चारित्र धरइ
 कन्या आठना माय बाप नारी पणि संयम वरइ ।
 पांचसइ चोर सहित प्रभवु जंबू साथि संयम लीइ
 पांचसइ अठावीसनइ सोहम्मस्वामि चारित्र दीइ ॥ ४७ ॥

१. एक पंक्ति खूटती जणाय छे, अथवा ३ पंक्तिनी ज कडी हशे ? ।

वस्तु

लोइ दिक्षा लोइ दिक्षा कुंयर जंबू
 आठ कन्या पोता तणी । माय बाप पणि तस जाणु ।
 पांचसयाशिउं प्रभवु ऋषभदत्त धारणि वखाणुं ।
 सोहम्म स्वामी स्वामी स्वहर्थि संयम दीइ मुनीस ।
 पांचसया ऊपरि वली व्रत लि अठावीस ॥ ४८ ॥

ढाल - ५

गण-देसाख

(ढाल : आषाढभूतिना यसनुं ।)

मारगि अति उतावलु ए सोहम्म स्वामी वहिरता ।
 बूझवह बहूजीव दया दान ते भाखता । तपीया अती ॥ ४९ ॥ आंचली ।
 सोहम्म स्वामी मुनिवरु गुणनुं भंडार
 जस सोभाग्नि दीपता पंचमा गणधार ॥ ५० ॥ सो०
 तेजि दिनकर किंकरु समचुरस संठाण ।
 वज्रऋषभ संघयण छइ सुस्वर करइ वखाण ॥ ५१ ॥ सो०
 रूपि रति हारीड वदनि अखंदा
 वाणी अमृत आगली सुख सोभा कंद(दा) ॥ ५२ ॥ सो० ।
 अचल मेरु तणी परि सायर पि गंभीर ।
 नीरदनी परि गाजतु गिरुड वडवीर ॥ ५३ ॥ सो० ।
 गाम नगर पुर पाट्यण काइ नहीं पडिबंध ।
 गज गर्ति हीडइ मलपतु रुयडा दो खंध ॥ ५४ ॥ सो०
 क्रोध मान माया नहीं नहीं लोभ लगार ।
 रिंदय छइ निरमल जल समुं चारुप (वारु ए) अणगार ॥ ५५ ॥ सो०
 शमरस सागर सुंदरु दयावंत अपार ।
 कूरमनी परि गोपव्यां सवे इंद्री सार ॥ ५६ ॥ सो०
 सात हाथ देह भलु कनकवर्ण अपार ।
 मुनिवर वंदिं परवर्या महीयल करइ विहार ॥ ५७ ॥ सो०

धर्मध्यानमाहि झीलता आविंशु कुल ध्यान ।
 करम कर्यां ते पातलां पाम्या केवलज्ञान ॥ ५८ ॥ सो०
 केवल स्वामी जब लहि आवइ सुरनर कोडि ।
 केवल महुछव तब करइ रहि दो करजोडि ॥ ५९ ॥ सो०

बस्तु

सोहम्मस्वामी सोहम्मस्वामी महीयलि विचरइ ।
 भव्यजीवनइ बूझवइ गामि नगरि परवर्या चालइ ।
 अणुव्रत गुणव्रत शीलव्रत भहाव्रत तप विवध आलइ ।
 शुक्लध्यान ध्यातां थकां पामइ केवलज्ञान ।
 इंद्रादिक महुछव करइ ध्याइ जिननु ध्यान ॥ ६० ॥

ढाल - ६

ढाल-वधावानु ।

सोहम्मस्वामी गणधर्स केवलज्ञानी सार ।
 संघे यालइ जनतणा जननु रे छइ ए आधार के ॥ ६१ ॥ आंचली
 सोहम्म सामी वांदु वांदइ रे सुरनरा कोडि कि ।
 वांदइ रे मुनिवर करजोडिके । सोह०
 लबधि अठावीसिं भरिउ परवरिउ बहु परवार ।
 जगमाहि नाम ते गखीउ तारीया रे संसार अपार के ॥ ६२ ॥ सो०
 वरस पंचास घरि वश्या छदमस्त बितालीस ।
 आठ वरस हऊआ केवला व्याप्या रे जंबूय मुनीस के ॥ ६३ ॥ सोह०
 राजग्रहि अणसण करिउ मास दिवस जब थाइ ।
 शेष करम ते क्षे करी शबपुरि स्वामि जाइ के ॥ ६४ ॥ सोह०
 परमानंद आनंदमय अनंत सुखमइला ।
 काल जासि जु अतिघणुं तुहि रे नहीं हुइ खीण के ॥ ६५ ॥ सो०
 पिंडि वृद्धिनी बहु सिंद्धि हुइ भणइ कारु यस ।
 मंगलमाल ते पामीइ हुइ रे घरि लीलविलास के ॥ ६६ ॥ सोह०
 प्रहि ऊठीनइ गाईइ पाईइ परिमाणंद ।

आधि व्याधि दूरि टलइ तेहनइ रे हुइ सुखनुं कंदकि ॥ ६७ ॥ सोह०
रुडां काज ते कीजीइ गणीइ विशेषि एह ।

परवार वारू वस्तगइ सजनशुं रे पणि वाधइ नेह के ॥ ६८ ॥ सोह०
चिंता टलइ रेग उपसमइ न नडइ बइरी नास ।

नरनारी नित नित गणउ सोभागी रे सोहम्मनु रास के ॥ ६९ ॥ सोह०
सवंत सोल ते जाणजिड च्यालीसु निर्खार ।

फागुण सुदि तेरसि भली नक्षत्र रे पुष्पनइ गुरुवार के ॥ ७० ॥ सोह०
विविधपक्ष गर्छि जाणीइ श्रीसुमतिसागरसूरिं ।

श्रीगजसागरसूरि तस तणइ पाटि रे ऊदयुय दिणंद के ॥ ७१ ॥ सो०
तास सोंस पेटलाद्रिं छइ पुण्यतत्त्वसूरि ।

ऋषभदेव पसाउलि हुइ रे आनंद भरपूरके ॥ ७२ ॥

सोहम्मस्वामी वांदुं वांदइ रे सुत्तरनी कोडि के ।

वांदइ रे मुनिव्वर करजोडि के । सोहम्मस्वामी वांदुं ॥

इति श्रीसुधर्मस्वामिनुं रास संपूर्णः ॥

कठिन शब्दोनो कोश

शब्द	शब्दार्थ	कडी
खलखांव	?	६
संधे	संदेह	६, १६, १७, २१, २२, ६१
ज्यागि	यागमां	७
जिगनि दीक्षा	यज्ञदीक्षा	८
अमरख	अमर्ष	१७, २४
समोसरणि	समवसरणे, तीर्थकरनी धर्मसभामां	१८, २४
त्रिपदी	त्रण पदो, जे तीर्थकरे गणधरेने आपे छे.	२४
शवपुरी	शिवपुरी - मोक्ष	३६, ३७
रिजूमई	ऋजुमति (पांच ज्ञान पैकी चोथा ज्ञानना बे प्रकारे)	२९
विफुलमई	विपुलमति	२९
पूरव	पूर्व (जैनागम)	२९
पूरवधर	पूर्वधर (आगमना ज्ञाता)	२९
विक्रियलब्धी	वैक्रियलब्धि इच्छित रूप धर्खानी शक्ति	३०
आभिणिबोहिणाणी	मतिज्ञानी	३०
सुयणाणी	श्रुतज्ञानी	३०
बीयबुद्धी	बीजबुद्धि	३०
कुट्टुबुद्धी	कोष्ठबुद्धि	३०
पयाणुसारिणो	पदानुसारी (त्रणे विशिष्ट ज्ञान लब्धिओ, ते धरवता मुनिओ)	३०
मणबलीया	मनोबली	३०
वयबलीया	वचनबली	३०

कायबलीया	कायबली	३०
मणपज्जवनाणी	मनःपर्यव नामे ज्ञानवाला	३१
संभिण्णरासोईया	संभिन्नश्रोतस् लब्धिवाला	३१
चारण	ते नामे लब्धिवाला	३२
आमो सहीया	(त्रणे विशिष्ट रोगोपशामक	३२
विप्पोसहीया	लब्धिओ, तेने वरेला	३२
सव्वोसहीया	मुनिओ)	३२
नाणबलीया	ज्ञानबली	३२
दसणबलीया	दर्शनबली	३२
चारितबलीया	चारित्रिबली	३२
खीरासवीया	क्षीरास्त्रवलब्धिवर्त	३२
महूयासवीया	मध्यास्त्रवलब्धिवर्त(दूध-मध-घीना	३२
	जेवी तृसि आपे तेवी वाणी वालां)	
सप्पीयासवीया	सर्पिग्रास्त्रवलब्धिवर्त	३२
अखीणमहाणसीया	अक्षीणमहाणस	
	(अक्षयपात्र) लब्धिवाला	३३
अंत पंत आहरी	तुच्छ - वधेल आहार लेनाऱ्ह	३४
समोसर्या	पधार्या	३८
नीसधि	निशीथे - रात्रे	४५
समचुरस संठाण	समचतुरस्त्र संस्थान, शरीरकृतिनो	
	एक अतिविशिष्ट प्रकार	५१
वज्रऋषभसंघयण	अतिविशिष्ट दृढ अस्थिरचना	५१
पडिबंध	प्रतिबंध-आसक्ति	५४
रिंदय	हृदय	५५

